

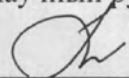
Государственное научное учреждение
«Институт истории Национальной Академии наук Беларуси»
Учреждение образования «Белорусский государственный педагогический
университет имени Максима Танка»

№ госрегистрации в БелИСА
20111202

ОТЧЕТ

о выполнении задания «Политическое, социально-экономическое и конфессиональное развитие Беларуси в конце XVIII – первая половина XIX в.», которое выполняется в рамках подпрограммы I «История, духовная и материальная культура белорусского народа» как составной части государственной программы научных исследований на 2011 – 2015 гг. «Гуманитарные науки как фактор развития белорусского общества и государственной идеологии» (ГПНИ «История, культура, общество, государство») (за 2012 г.)

Утвержден на заседании кафедры
Протокол № 6 от 30.11.2012
Научный руководитель задания

 А.М. Лютый

30.11. 2012 г.

Минск 2012

1. Введение

1.1. Ожидаемый результат выполнения задания.

Результаты будут опубликованы в научных статьях. Общая концепция, выводы и рекомендации войдут в коллективную монографию общим объемом более 20 печатных листов и будут внедрены в учебный процесс исторических факультетов вузов Республики Беларусь.

2. Краткая характеристика задания

2.1. Основные цели задания, краткая общая характеристика его структуры с указанием изменений и дополнений.

Выявление определяющих факторов влияния на процесс формирования белорусской нации в период развития индустриального общества в Беларуси. Анализ уровня и характера исследованности и определение дальнейшего направления изучения данной проблемы; исследование социально-экономических предпосылок формирования белорусской нации в конце XVIII – первой половине XIX в.; определение степени влияния на формирование белорусской нации этнонациональных и культурно-конфессиональных процессов; раскрытие характера политики самодержавия Российской империи в Беларуси и определение степени ее влияния на формирование белорусской нации.

2.2. –

2.3. –

2.4. Сведения о количественном и качественном составе исполнителей задания: всего – 6, в том числе: академиков НАН Беларуси – нет, членов-корреспондентов НАН Беларуси – нет, докторов наук – 2, кандидатов наук – 1, без ученой степени – 3.

2.5. –

3. Результаты научных исследований по заданию

3.1. Важнейшие результаты (не более пяти) выполнения задания за отчетный период с указанием их сущности, актуальности, научной новизны, практического значения, сферы и масштабов ожидаемого или фактического их использования (до 3 стр.).

1. За отчетный период проведена работа по изучению и анализу источников по проблеме развития мелкотоварного мануфактурного и фабричного производства, а также проблеме начала и сущности промышленного переворота в Беларуси.

2. Обоснованы сущность и хронологические рамки промышленного переворота в Беларуси. Отмечено, что крупная промышленность стала господствующей только в конце XIX – начале XX в. До этого периода основную массу промышленной продукции производили ремесленные и мелкотоварные предприятия. До конца XIX в. была велика роль промышленном производстве и мануфактурных предприятий. Сделан вывод о слабых темпах развития промышленности в конце XVIII – первой половине XIX в.

3. . Исследовано развитие мануфактурного производства в Беларуси. Фактический материал позволяет сделать вывод, что основой промышленности в

исследуемый период являлось мануфактурное производство. Особенностью развития мануфактурного производства в белорусских губерниях было преобладание крупных мануфактурных предприятий в сельской местности, и принадлежали они в основном помещикам. Городские мануфактурные предприятия были мелкими и владельцами их чаще всего являлись купцы.

4. Детально исследован процесс развития мелкотоварного производства в Беларуси в конце XVIII – первой половине XIX в., а также уровень этого развития. Определен объем производства мелкотоварной промышленности, численность рабочих и определена доля мелкотоварного производства во всех отраслях промышленности.

5. Определен уровень развития предпринимательства в Беларуси в исследуемый период. Показано, что именно в промышленности зарождается и развивается предпринимательство. Определены факторы, которые сдерживали развитие промышленности (прежде всего феодально-крепостнические отношения). Это оказывало влияние и на темпы развития предпринимательства.

6. Определен уровень развития фабрично-заводской промышленности в Беларуси в исследуемый период. Отмечено, что зарождается фабрично-заводская промышленность в регионе только в 20-е годы XIX в. и темпы ее развития были очень низкие. Феодально-крепостнические отношения, конкуренция Польши, Российских промышленных предприятий фабрично-заводского типа сдерживали развитие промышленности в Беларуси, определяя аграрный характер ее экономики.

3.2. – " –

3.2. Расширенные результаты выполнения задания с указанием его сущности, актуальности, научной новизны, вклада в решение заявленной научной проблемы, возможного или установленного практического значения, сферы и масштабов ожидаемого или осуществленного их использования, документально подтвержденного или прогнозируемого эффекта (10-15 стр.).

Объектом исследования являются ремесло, фабричное производство, мелкотоварное производство и т.д.

Цель работы – исследовать развитие мелкотоварного, мануфактурного и фабричного производства. Показать развитие предпринимательства, начало промышленного переворота в Беларуси и исследовать роль белорусской экономики в формировании общеимперского рынка.

В процессе работы массовые источники подвергались сравнительному анализу и математической обработке, использовался формализованный метод контентанализа и корреляционный анализ, а также выборочный метод.

В результате исследования опубликовано 2 учебно-методических пособия, 7 статей. Исследователи пришли к выводу, что географическое положение Беларуси повлияло на развитие транзитной торговли и транспорта, однако слабое развитие промышленности привело к тому, что регион оставался основным сырьевым источником в формировании всероссийского рынка. Конкуренция более развитой российской и западноевропейской промышленности привели к тому, что

даже внутренний рынок не был обеспечен многими промышленными изделиями и их приходилось закупать за границей.

Степень внедрения – результаты исследования будут внедрены в учебный процесс и использованы для подготовки многотомной истории Беларуси. Степень внедрения высокая.

Эффективность внедрения – имеет теоретическую и практическую значимость.

Вынікі выканання задання.

Для Беларусі адносна шырокае распаўсюджванне атрымалі хатнія промыслы па апрацоўцы дрэва, валакністых рэчываў, гліны, скур і жалеза. Навейшыя даследаванні даказваюць устойлівасць большасці хатніх промыслаў на працягу ўсяго даследуемага перыяду, выпадковую, эпізядычную іх сувязь з рынкам. Стрымлівала развіццё хатніх промыслаў і пераўтварэнне іх у рамяство і тое, што большасць буйных феадалаў Беларусі не толькі абавязвалі сваіх сялян купляць у двары свайго гаспадара тавары шырокага спажывання, але прымушалі іх каваць жалеза толькі ў панскіх кузнях і малоць зерне толькі ў панскіх млынах.

Адны промыслы былі распаўсюджаны паўсюдна (збіральніцтва, лесанарыхтоўка, кавальная вытворчасць, валяне сукна і г.д.). Іншыя існавалі толькі на вызначанай тэрыторыі: лесахімічная – Падняпроўе і Палессе, рагожны (мачальны) і шапавальства – усходняя Беларусь, нарыхтоўка запалачнай саломкі – Клімавіцкі павет Магілёўскай губерні і Мазырскі павет Мінскай губерні. У Мінскай губерні ў першай палове XIX ст. у цэлым пераважаў лясны промысел, якім акрамя мясцовага сялянства займаліся і прышэльцы з Калужскай губерні. “Ва ўмовах эканамічна слаба развітага краю, – адзначаў І. Зяленскі, – памешчыкі не трэбавалі самі ці праз арандатараў займацца такімі промысламі, як выраб мачал, рагожы, гонка смалы і шкіпідару, чым у іншых мясцінах займаліся толькі сяляне“. Гэта, а таксама і тое, што прамысловыя арцелі з Калужскай губерні абавязаны былі браць харчовыя прыпасы толькі з эканоміі і частку лесу аддаваць памешчыку замест выплаты так званых папённых грошай, сведчыла, што феадальная ўласнасць на лес стрымлівала развіццё промыслаў. У 50-х гг. XIX ст. у Беларусі апрацоўка дрэва паступова скарачалася, што было выклікана, на думку таго ж І. Зяленскага, “цяжкасцямі здабычы ляснога матэрыялу, а таксама цягаценнем рамеснікаў да больш прыбытковых заняткаў”. Сапраўднай жа прычынай слабага развіцця хатніх промыслаў было панаванне фальваркава-паншчыннай сістэмы гаспадаркі. Яе распаўсюджванне перашкаджала развіццю і адыходных промыслаў (часовы адыход сялян сваёй гаспадаркі на час звыш тыдня і да году з заробкам у год да 100 руб. серабром). Часовы адыход сялян на будаўніцтва дарог, рубку і сплаў лесу, заняцце рамізніцтвам і іншай працай цяжка назваць адыходнымі промысламі як пачатковай формай таварнай вытворчасці. Заробак большасці з тых, хто займаўся ў вольны ад сельскагаспадарчых работ час, не перавышаў 10–15 руб. у год. Да сярэдзіны XIX ст. адыходныя промыслы ў Беларусі былі развіты значна слабей, чым у Расіі і на Украіне. У 1845 г., напрыклад, у пяці беларускіх

губернях пашпарты на адыходніцтва былі выдадзены толькі 1,1 % дзяржаўных сялян (на Украіне – 10,8 %, у Цэнтральнай Расіі – 25,4 %)¹.

Хатні і адыходны промыслы як адзін з бакоў натуральнай гаспадаркі з развіццём таварна-грашовых адносін паступова адрываліся ад земляробства і перарасталі ў рамяство, г. зн. “вытворчасць вырабаў па заказе спажыўца”. Калі хатнія і адыходныя промыслы ў вывучаемы перыяд былі больш характэрны для вёскі, то рамяство стала “неабходнай састаўной часткай гарадскога побыту”. Праўда, гэта зусім не азначае, што ў Беларусі не было сельскага рамяства. Архіўныя матэрыялы другой паловы XVIII ст. сведчаць, што ў магнацкіх гаспадарках налічвалася да некалькіх дзесяткаў рамеснікаў, аднак у гэтай форме прамысловасці “не было яшчэ таварнай вытворчасці; тут з’яўляецца толькі таварны зварот у тым выпадку, калі рамеснік атрымлівае плату грашымі ці прадае атрыманую за працу долю прадукту, набываючы для сябе сырыя матэрыялы і прылады працы”. У Беларусі большасць вясковых рамеснікаў па прычыне панавання фальваркова-паншчыннай сістэмы гаспадаркі наогул былі пазбаўлены гаспадарчай самастойнасці і тым больш сувязі з рынкам. Феадальна залежныя рамеснікі былі павінны абслугоўваць не толькі фальваркі, але і сялянскія гаспадаркі. Магнаты і шляхта Беларусі будавалі прыватныя лаўкі, праз якія забяспечвалі вёску рамеснымі вырабамі. Больш таго, пад пагрозай штрафу яны забаранялі сялянам звяртацца да гарадскіх рамеснікаў і купцоў, што стрымлівала развіццё рамяства і ў гарадах. Архіўныя матэрыялы другой паловы XVIII – пачатку XIX ст. сведчаць аб тым, што манаполія феадалаў Беларусі на вытворчасць і рэалізацыю рамесных вырабаў стрымлівала развіццё прамысловасці. “Натуральна таму, што рамяство характарызуецца такой жа руціннасцю, раздробленасцю і вузасцю, як і дробнае патрыярхальнае земляробства”. Гэта характарыстыка хутчэй адносіцца да сельскага рамяства, гарадскія ж рамеснікі былі мацней звязаны з рынкам і таму менавіта ў гарадах з’яўляюцца першыя прамысловыя ўстановы таварнай вытворчасці, асноўнай тэндэнцыяй якой было імкненне “да ўсё большага выкарыстання наёмнай працы, да ўтварэння капіталістычных майстэрняў”.

М.Ф. Болбас адзначае, што ў Беларусі больш, чым у рускіх губернях, былі распаўсюджаны рамёствы ў гарадах і мястэчках і тлумачыць гэта з’яву слабым развіццём у іх мануфактурна-фабрычнай прамысловасці і наяўнасцю яўрэйскай аседласці. На наш погляд, асноўнай прычынай інтэнсіўнага развіцця рамяства і слабага развіцця мануфактурна-фабрычнай прамысловасці з’яўлялася амаль поўная адсутнасць адной з важнейшых умоў, неабходных для развіцця буйной прамысловасці, – значных капіталаў у купцоў і мяшчан. Гэту з’яву можна растлумачыць складанасцю і спецыфікай сацыяльна-эканамічных і палітычных умоў у папярэдні час: панаванне магнатаў у эканамічным жыцці рэгіёну, наяўнасцю вялікай колькасці прыватнаўласніцкіх гарадоў; правам прапінацыі для памешчыкаў, якое захавалася і ў XIX ст.; канкурэнцыяй рускіх купцоў і прамыславікоў; частымі ваеннымі дзеяннямі на тэрыторыі Беларусі ў XVIII – пачатку XIX ст. і звязанымі з імі разарэннем і заняпадам гаспадарчага жыцця

і інш. Гэтыя ўмовы зрабілі адбітак на працэс першапачатковага назапашвання капіталу ў Беларусі, што ў сваю чаргу адмоўна адбілася на развіцці прамысловасці.

У пачатку XIX ст. у сувязі з ростам гарадоў, ажыўленнем гандлю рамяство стала развівацца хутчэй: павялічылася колькасць рамеснікаў і рамесных прафесій. Па падліках А.П. Ігнаценкі, у гарадах Беларусі ў другой палове XVIII ст. налічвалася 78 рамесных спецыяльнасцей (у Брэсце – 47, у Гродне – 45, у Пінску – 44, у Мінску – каля 50, а ў Слуцку і Магілёве – звыш 60). У першай палове XIX ст. рамесных прафесій было ўжо каля 100. Павышэнне ўзроўню спецыялізацыі сведчыла аб узмацненні росту грамадскага падзелу працы.

Адным з паказчыкаў развіцця і пашырэння рамяства з'яўляецца рост колькасці рамеснікаў. Даныя аб колькасці рамеснікаў, якія ёсць у нашым распараджэнні, дазваляюць прасачыць дынаміку колькасці гэтай групы гараджан па асобных гарадах.

Аналізуючы фабрычна-заводскую статыстыку канца XIX ст., ён сярод мноства прыкмет фабрык і заводаў у якасці асноўнага выдзеліў наяўнасць паравога катла ці паравой машыны, лічачы яго найбольш правільным і найбольш паспяхова выбраным, “бо прымяненне пары сапраўды характэрна для развіцця буйной машынай індустрыі”. Таму пры падліку колькасці фабрычна-заводскіх прадпрыемстваў мы бралі на ўвагу толькі наяўнасць паравога рухавіка, незалежна ад колькасці рабочых на іх. Магутны паравы рухавік мог прыводзіць у рух некалькі станкоў, ствараючы ўжо вышэйшы выгляд вытворчай кааперацыі – кааперацыю машын. Са з'яўленнем першых рухавікоў у прамысловасці Беларусі быў пакладзены пачатак яе глыбокай тэхнічнай перабудовы. Аднак перадумовы ўзнікнення фабрычна-заводскага прадпрыемства былі створаны развіццём рамяства, простага кааперацыі і мануфактуры. Менавіта яны ўстанавілі тэмпы і ўзровень буйной капіталістычнай вытворчасці ў другой палове XIX ст.

У першай палове XIX ст. з'явіліся першыя фабрычна-заводскія прадпрыемствы. Калі да канца 20-х гг. у Беларусі дзейнічала адно фабрычна-заводскае прадпрыемства, заснаванае на прыгоннай працы, то ў 30–50-х гг. іх налічвалася ўжо 20 і 11 з іх былі фабрыкамі капіталістычнага тыпу.

Архіўныя крыніцы дазваляюць вылучыць з ліку гарадскіх прамысловых устаноў прадпрыемствы з колькасцю працоўных да 5 чалавек, г. зн. фактычна рамесныя майстэрні, дробныя прамысловыя ўстановы тыпу простага кааперацыі з колькасцю працоўных ад 5 да 16 чалавек, а таксама прадпрыемствы мануфактурнага тыпу, на якіх працавала 16 і больш працоўных.

Капіталістычная прамысловасць прайгравала ў канкурэнтнай барацьбе з вотчыннай прамысловасцю. Большасць прадпрыемстваў, якія належалі купцам ці мяшчанам, былі дробнымі і часта недаўгавечнымі, што з'яўляецца яшчэ адным сведчаннем нізкіх тэмпаў працэсу зараджэння і развіцця капіталізму ў Беларусі. Таму зусім неабгрунтаванымі з'яўляюцца сцвярджэнні М.П. Баранавай, што ўжо ў пачатку XIX ст. у прамысловасці Беларусі мела перавагу наёмная праца, або аўтараў “Гісторыі БССР”, якія лічаць, што ў 1832 г. у Беларусі больш паловы

прадпрыемстваў належала купцам і мяшчанам, якія выкарыстоўвалі вольнанаёмную працу.

Так змяняўся сацыяльны склад уладальнікаў прамысловых устаноў на працягу другой паловы XVIII – першай паловы XIX ст.

Фабрычна-заводская прамысловасць зарадзілася толькі ў 20-я гады XIX ст. і развівалася вельмі марудна не толькі ў да-, але і парэформенны перыяды. Павелічэнне тэмпаў развіцця буйной машынай прамысловасці адбываецца толькі ў 1880-я гады. Пад уплывам аграрнага крызісу прадпрымальніцтва землеўладальнікаў фабрычна-заводскай вытворчасці ператвараецца ў самастойную галіну гаспадарання. Вельмі хутка набываюцца механічныя рухавікі, таму што прамысловы крызіс пачатку 80-х гадоў канчаткова разбурыў эканамічны лад вотчыннай мануфактуры. У гарадах Беларусі перабудова прамысловасці з выкарыстаннем паравых катлоў і рухавікоў адбывалася марудна. Гэты пераход патрабаваў значных капіталаўкладанняў, якія адсутнічалі ў гарадскога насельніцтва. Таму гарадская мануфактурна-фабрычная прамысловасць па тэмпах развіцця ў 80-я гады XIX ст. адставала ад сельскай.

Аднак ужо ў 90-я гады XIX ст. фабрычна-заводская вытворчасць гарадоў павялічвае свае тэмпы, чаму садзейнічаў агульны прамысловы пад'ём. Гарадское купецтва Беларусі к гэтаму часу назапасіла дастаткова значныя капіталы, якія можна было ўлажыць у развіццё прамысловасці. Да канца XIX ст. у гарадах развіваліся толькі тыя галіны прамысловасці, якія мелі сацыяльную і эканамічную базу ў выглядзе рамесных майстэрняў і мануфактур. Акрамя таго, у гарадах развіваліся тыя галіны фабрычна-заводскай прамысловасці, якія не былі характэрнымі для сельскай мясцовасці. Так, напрыклад, больш палавіны рабочых металаапрацоўчай, друкарскай, тытунёвай, запалкавай, піваварнай, спіртавой, дрожджавай, маслабойнай, каўбаснай, мылаварнай і хімічнай прамысловасці былі заняты на прадпрыемствах у гарадах. Вінакурная, мукамольная, крухмальная, патачная, папяровая, кардонная, шкляная, суконная, лесахімічная і сенапрасавальная прамысловасць была сканцэнтравана бліжэй да сваёй сыравіннай базы – сельскай мясцовасці.

З развіццём гарадоў і ростам колькасці гарадскога насельніцтва дастаткова хуткімі тэмпамі развівалася харчовая прамысловасць. К канцу даследуемага перыяду больш палавіны рабочых, якія былі заняты ў гэтай галіне, працавалі на гарадскіх фабрыках і заводах. К канцу XIX ст. гарады сталі цэнтрамі па вытворчасці тканіны з ільну і трыкатажу. Пашырэнне тэрыторый гарадоў і будаўніцтва новых будынкаў прывяло да развіцця цагельнай вытворчасці. У гэты ж перыяд назіраецца працэс перамяшчэння спрадвечна “сельскіх” галін прамысловасці ў гарады. Гэта былі крухмала-патачныя, шкляныя і папярова-кардонныя прадпрыемствы. Калі “Указатель” 1879 г. зафіксаваў 6 размешчаных у гарадах прадпрыемстваў, якія належылі дваранам-землеўладальнікам, то “Спісок фабрык и заводов” 1900 г. – ужо 16. Часцей за ўсё гэта былі дастаткова буйныя прадпрыемствы фабрычна-заводскай прамысловасці.

У першыя дзесяцігоддзі пасля рэформы 1861 года фабрычна-заводская прамысловасць развівалася марудна. Так, калі напярэдадні рэформы ў Беларусі налічвалася 21 прадпрыемства данага тыпу, то к канцу 70-х гадоў XIX ст. – толькі 29. Самы хуткі рост фабрычна-заводскай прамысловасці назіраўся ў канцы 90-х гадоў XIX ст. У 1900 г., напрыклад, былі заснаваны 242 прадпрыемствы з 484, заснаваных у 80–90-я гады XIX ст., гэта значыць 50 % (табліца 7). Калі параўноўваць колькасць прадпрыемстваў, заснаваных у 60–70-я гады і 80–90-я, то яна ўзрасла на 455, гэта значыць амаль у 17 разоў, па колькасці рабочых – амаль у 7, а па аб’ёму вытворчасці – таксама амаль у 17 разоў. На падставе гэтых даных можна зрабіць выснову, што з развіццём

Узровень і тэмпы развіцця фабрычна-заводскай прамысловасці зрабілі пэўны уплыў на фарміраванне класаў буржуазнага грамадства. Нізкія тэмпы генезісу капіталізму ў прамысловасці Беларусі тармазілі і сацыяльныя працэсы, што працякалі ў гэтым рэгіёне. Эканамічны і сацыяльны прагрэс у Беларусі тармазіўся і палітыкай самадзяржаўя, якое імкнулася захаваць аграрны характар эканомікі заходніх губерняў.

Грунтуючыся на канкрэтных даследаваннях працэсу генезісу капіталізму і складвання сацыяльнай структуры ў Беларусі, можна вызначыць і прааналізаваць агульныя заканамернасці і асаблівасці генезісу буржуазіі і пралетарыяту.

3.3. Количество научных работ, опубликованных (отдельно – сданных в печать) по заданию за отчетный период, с приложением оформленного с соблюдением установленных требований перечня публикаций отдельно по каждому виду изданий: монографии, сборники научных трудов, сборники докладов и тезисов докладов, справочные издания, энциклопедические издания, учебники и учебные пособия, др. книжные издания, научные статьи, тезисы докладов.

1. Гісторыя Беларусі перыяду капіталізму: вучэб.-метадыч. дапаможнік: у 5 ч. / А.М. Люты [і інш.]; пад агул. рэд. А.П. Жытко. – Мінск: БДПУ, 2011. – Ч. 5: Прамысловасць. Транспарт. Крэдыт. – 278 с. (16,16 п. л.).

2. Люты, А.М. Стан сельскай гаспадаркі ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст. / А.М. Люты, А.Э. Лютая // Палітычныя, сацыяльна-эканамічныя і этнакультурныя працэсы на тэрыторыі Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.: да 150-годдзя скасавання прыгоннага права ў Расійскай імперыі: матэрыялы рэсп. навук. канф., Мінск, 4 сакав. 2011 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т; рэдкал.: А.І. Андарала (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2011. – С. 3–8 (0,64 п. л.).

3. Люты, А.М. Рамесная і дробнатаварная вытворчасць у Беларусі канцы XVIII – першай палове XIX ст. / А.М. Люты, А.Э. Лютая // Палітычныя, сацыяльна-эканамічныя і этнакультурныя працэсы на тэрыторыі Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.: да 150-годдзя скасавання прыгоннага права ў Расійскай імперыі: матэрыялы рэсп. навук. канф., Мінск, 4 сакав. 2011 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т; рэдкал.: А.І. Андарала (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2011. – С. 11–19 (0,85 п. л.).

4. Люты, А.М. Архіўныя крыніцы сацыяльна-эканамічнай гісторыі Беларусі другой паловы XVIII – першай паловы XIX ст. / А.М. Люты, А.Э. Лютая // Европа: актуальныя праблемы этнокультуры: материалы рэсп. науч. конф.,

Минск, июнь 2011 г. / Белорус. гос. пед. ун-т. – Минск, 2011. – С. 108–110 (0,12 п. л.).

5. Люты, А.М. Транспорт і фінансы і іх значэнне для генезісу капіталізму ў Беларусі ў 1772–1917 гг. / А.М. Люты, А.Э. Лютая // Европа: актуальныя праблемы этнокультуры: матэрыялы респ. науч. конф., Минск, июнь 2011 г. / Белорус. гос. пед. ун-т. – Минск, 2011. – С. 105–108 (0,18 п. л.).

6. Шкуцько, Л.Л. Яўрэй Мінскай губерні ў XIX – пачатку XX ст. (да пытання праблемы) / Л.Л. Шкуцько, Г.А. Шкуцько // Палітычныя, сацыяльна-эканамічныя і этнакультурныя працэсы на тэрыторыі Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.: да 150-годдзя скасавання прыгоннага права ў Расійскай імперыі: матэрыялы респ. навук. канф., Минск, 4 сакав. 2011 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т; рэдкал.: А.І. Андарала (адк. рэд.) [і інш.]. – Минск, 2011. – С. 166–168 (0,29 п. л.).

7. Шкуцько, Л.Л. Яўрэй ў сацыяльна-эканамічным жыцці Віленскай губерні ў XIX – пачатку XX ст. (да пытання праблемы) / Л.Л. Шкуцько // Палітычныя, сацыяльна-эканамічныя і этнакультурныя працэсы на тэрыторыі Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.: да 150-годдзя скасавання прыгоннага права ў Расійскай імперыі: матэрыялы респ. навук. канф., Минск, 4 сакав. 2011 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т; рэдкал.: А.І. Андарала (адк. рэд.) [і інш.]. – Минск, 2011. – С. 178–180 (0,26 п. л.).

8. Шкуцько, Л.Л. Палітыка самадзяржаўя ў адносінах да яўрэяў Беларусі ў 1830–1860 гг. / Л.Л. Шкуцько // Европа: актуальныя праблемы этнокультуры: матэрыялы респ. науч. конф., Минск, июнь 2011 г. / Белорус. гос. пед. ун-т. – Минск, 2011. – С. 129–131 (0,18 п. л.).

3.4. Сведения за отчетный период о количестве (всего единиц) открытых научных законов, закономерностей, выдвинутых и обоснованных научных теорий, созданных новых методов и методик исследования.

1. Разработана программа математических методов анализа статистических материалов.

2. Составлены таблицы численности городского населения Беларуси, ремесленников промышленных предприятий различных категорий крестьянства.

3. Используя программу математических методов исследования, составлены таблицы по численности населения, городского населения, купечества, ремесленников, дворянства.

3.5. –

3.6. –

3.7. Сведения об использовании (предложениях по использованию полученных по заданию результатов при проведении последующих научно-исследовательских работ в рамках других типов программ всех уровней, инновационных проектов с указанием наименования и сроков реализации программ и проектов.

Научные разработки будут использованы в учебном процессе и для написания 10-томной истории Беларуси.

3.8. Сведения о выполнении международных научно-исследовательских проектов, включая гранты физическим лицам, в развитие работ по заданию (указать шифр задания программы, тип, номер, сроки выполнения совместного проекта, организацию и страну-соисполнителя).

Нет.

3.9. Сведения о документально подтвержденных фактах заинтересованности результатами выполнения задания со стороны отечественных (с указанием организаций) и (или) зарубежных (с указанием организаций и стран) потребителей научной продукции (предложения о сотрудничестве, об обмене научными достижениями, о покупке продукции и др.).

Количество и перечень заключенных контрактов, соглашений, договоров (без финансирования).

Нет.

3.10. Сведения за отчетный период о подготовке научных кадров в ходе выполнения задания из числа его исполнителей. Количество защищенных (подготовленных к защите) докторских диссертаций, защищенных (подготовленных к защите) кандидатских диссертаций, защищенных (подготовленных к защите) магистерских диссертаций, защищенных (подготовленных к защите) дипломных работ с приложением их перечней.

Нет.

3.11. Сведения об использовании результатов выполнения задания для совершенствования учебного процесса в высшей и средней школе (с указанием вида разработки, места и даты внедрения в учебный процесс)

Кафедра истории Беларуси использует результаты НИР в учебном процессе при чтении лекций и проведении семинарских занятий по истории Беларуси с 1 сентября 2011 г.

3.12. Перечень научно-аналитических докладов, заключений на обращения республиканских органов государственного управления, подготовленных с участием исполнителей по тематике работ в рамках задания.

Нет.

3.13. Сведения о получении (присуждении) наград исполнителям НИР за научные результаты и достижения за отчетный период.

Нет.

4. Организация выполнения задания

4.1. Краткая характеристика и оценка работы государственных заказчиков программы, организаций-исполнителей работ по подпрограмме, научных руководителей и координаторов программы по организации и контролю за ходом ее выполнения, содержанием и сроками выполнения работ и заданиям, обеспечению достижения основных целей и выполнению в полном объеме и в установленные сроки заданий программы и их этапов, научно-организационному сопровождению программы.

Головные организации – государственное научное учреждение «Институт истории Национальной Академии наук Беларуси», Белорусский государственный

университет, а также координатор программы В.В. Яновская оказывали необходимую помощь в выполнении задания.

4.2. Сведения о рассмотрении хода выполнения задания организацией-исполнителем, другими заинтересованными республиканскими органами государственного управления, краткое изложение принятых ими решений и рекомендаций.

Ход выполнения НИР рассматривается на заседании кафедры истории Беларуси и Совета исторического факультета учреждения образования «Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка». Контроль за выполнением осуществляет комиссия по приемке результатов НИР. По результатам каждого этапа выполнения НИР составляется акт внедрения, который подписывается комиссией, утвержденной приказом ректора учреждения образования «Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка». Акт согласовывается с заведующим НИС и утверждается проректором по научной работе БГПУ.

4.3. –

4.4. –

4.5. Сведения об организации за отчетный период научно-практических мероприятий (совещаний, научных конференций, конгрессов, семинаров, школ, круглых столов и других) по проблемам, разрабатываемым в рамках задания, в том числе международных (с приложением перечня мероприятий).

Сведения о международных, республиканских конференциях, конгрессах, семинарах, совещаниях, школах, круглых столах, в работе которых участвовали исполнители задания с докладами.

1. Республиканская научная конференция «Палітычныя, сацыяльна-эканамічныя і этнакультурныя працэсы на тэрыторыі Беларусі ў XIX – пачатку XX ст.: да 150-годдзя скасавання прыгоннага права ў Расійскай імперыі». Минск, 4 марта 2011 г. Организаторы – кафедра истории Беларуси совместно с кафедрой славянской истории и методологии исторической науки. (Лютый А.М. с докладами “Рамесная і дробнатаварная вытворчасць у Беларусі канцы XVIII – першай палове XIX ст.”; Лютый А.М. “Стан сельскай гаспадаркі ў Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст.”; Шкутько Л.Л. с докладами “Яўрэі Мінскай губерні ў XIX – пачатку XX ст.”, “Яўрэі ў сацыяльна-эканамічным жыцці Віленскай губерні ў XIX – пачатку XX ст.”

4.6. – " –

4.7. Анализ причин, сдерживающих выполнение задания, и реализованные меры по их устранению. Сведения об исключении и привлечении к работе новых исполнителей.

Причин, сдерживающих выполнение НИР за отчетный период не было. Новые исполнители к работе не привлекались.

5. Заключение

5.1. Краткий итоговый анализ хода выполнения задания за отчетный период. Оценка степени достижения основных целей задания.

Цель и задачи, поставленные в ходе выполнения задания, выполнены в полном объеме.

5.2. Оценка вклада результатов выполнения задания в развитие гуманитарной науки, соответствия полученных научных результатов мировому и (или) лучшему отечественному научному уровню, их социально-экономические значимости.

Материалы задания соответствуют лучшему отечественному научному уровню и имеют определенную социально-экономическую значимость для развития исторической науки в Республике Беларусь и совершенствованию учебного процесса не только в вузах, но и в общеобразовательных школах. Их итоги используются в ходе преподавания курсов лекций по истории Беларуси и проведении семинарских занятий.

5.3. Другие выводы и предложения.

Материалы, полученные в результате выполнения данного этапа НИР являются базой для дальнейшего изучения проблемы влияния социально-экономических, этнонациональных, культурно-конфессиональных и политических процессов на формирование белорусской нации.

Репозиторий БГПУ